

بررسی ارزش‌های حرفه‌ای از دیدگاه دانشجویان

پرستاری استان کرمان: مطالعه‌ای توصیفی

اعظم پوراعما^۱، منصوره عزیززاده فروزی^۲، آذر اسدآبادی^۳

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده

ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری منجر به افزایش کیفیت مراقبت از بیمار و رضایت شغلی بین پرستاران می‌شود. با توجه به این‌که ارتقا ارزش‌های حرفه‌ای یک جنبه‌ی مهم در آموزش پرستاری است؛ هدف از این مطالعه بررسی ارزش‌های حرفه‌ای دانشجویان نیم‌سال آخر کارشناسی دانشکده‌های پرستاری استان کرمان است.

در این مطالعه‌ی توصیفی - مقطعی ۱۵۲ نفر از دانشجویان نیم‌سال آخر کارشناسی پرستاری (۹۲-۹۳) پنج دانشکده‌ی پرستاری استان کرمان (کرمان، بم، جیرفت، زرنند و رفسنجان) در مطالعه شرکت کردند. با استفاده از پرسشنامه‌ای دو قسمتی ویژگی‌های دموگرافیک دانشجویان و دیدگاه آن‌ها نسبت به ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری توسط مقیاس بازنگری شده‌ی ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری در پنج بعد (مراقبت، عمل‌گرایی، حرفه‌ای شدن، اعتماد و عدالت) جمع‌آوری شد. پایایی اندازه‌گیری شده برای این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ است. اطلاعات با آزمون‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، استنباطی ناپارامتریک Mann-Whitney U و ضریب همبستگی Spearman و در نرم‌افزار SPSS ویرایش ۱۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از بین پنج بعد ارزش حرفه‌ای، دانشجویان بیش‌ترین میانگین نمره (۳۷/۸±۴/۶) را به بعد مراقبت و پایین‌ترین میانگین نمره (۱۲/۶۸±۱/۹۲) را به بعد عدالت اختصاص داده بودند. بین سن و ارزش حرفه‌ای همبستگی منفی معنی‌دار وجود داشت (۰/۰۲، $r=-$ ، $P=0/01$).

آزمون Mann-Whitney U نشان‌دهنده‌ی ارتباط معنی‌داری بین جنسیت و ابعاد عمل‌گرایی، اعتماد، حرفه‌ای شدن و عدالت ($P<0/05$) و هم‌چنین، بین میانگین کل نمره‌ی ارزش حرفه‌ای و شهر محل تحصیل بود ($P=0/003$). اولویت‌بندی ابعاد ارزش حرفه‌ای از دیدگاه دانشجویان به‌ترتیب شامل بعد مراقبت، اعتماد، عمل‌گرایی، حرفه‌ای شدن و عدالت بود؛ اما دانشجویان در آستانه‌ی فارغ‌التحصیلی از اهمیت برخی از ابعاد آگاهی کافی نداشتند؛ بنابراین، نیاز است تدبیری به کار رود که دانشجویان با بهره‌گیری از برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از روش‌ها و استراتژی‌های مؤثر آموزشی در ارزش‌گذاری تمامی ابعاد توانمند شوند.

واژگان کلیدی: دانشجویان پرستاری، ارزش حرفه‌ای، حرفه‌ی پرستاری

^۱ مربی، عضو هیأت علمی، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی حضرت زینب (س)، دانشگاه علوم پزشکی بم، بم

^۲ مربی، عضو هیأت علمی، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان

^۳ کارشناسی ارشد آمار، گروه آمار زیستی و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان

* نشانی: بم، بلوار خلیج فارس، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی حضرت زینب (س)، تلفن: ۰۹۱۲۲۴۱۷۲۵۶

مقدمه

در حرفه‌ی پرستاری، مهارت در تصمیم‌گیری بالینی نیازمند داشتن دانش درباره‌ی نقش ارزش‌های حرفه‌ای است. ارزش‌های حرفه‌ای چارچوبی برای ارزشیابی نگرش‌ها و باورهای تأثیرگذار بر رفتارهایی چون تفکر انتقادی و تصمیم‌گیری بالینی هستند (۱). ارزش‌ها افکاری در مورد موضوعات، ایده‌ها و اعمال هدایت‌کننده‌ی رفتار تعریف شده‌اند (۲). چنین ارزش‌هایی در بردارنده‌ی عقایدی در مورد این‌که چه چیز صحیح، خوب یا مورد علاقه است، بوده و برانگیزاننده‌ی رفتارهای اجتماعی و حرفه‌ای است. این ارزش‌ها استانداردهایی برای کار کردن است و چارچوبی برای ارزشیابی رفتار فراهم می‌کند (۳، ۴) و به‌صورت سلسله‌وار و بر طبق سیستم ارزشی هر فرد اولویت‌بندی می‌شوند. ارزش‌های حرفه‌ای مسیر و جهت اعمالی را که لازمه‌ی رشد حرفه‌ی پرستاری است فراهم می‌آورد و می‌تواند به‌عنوان پایه‌ای برای تصمیم‌گیری در اعمال پرستاری باشد (۱). این ارزش‌ها در حل تضادها، اولویت‌بندی اعمال مراقبتی، افزایش کیفیت مراقبت از بیمار و رضایت شغلی بین پرستاران کمک خواهد کرد (۴، ۱). طبق نظر Elfrink و Lutz آگاهی پرستاران از ارزش‌های حرفه‌ی پرستاری و این‌که چگونه این ارزش‌ها رفتار را تحت تأثیر قرار می‌دهد جزء ضروری از مراقبت پرستاری انسانی است (۵)؛ به‌علاوه، متعهد بودن نسبت به چنین ارزش‌هایی، اهمیت اساسی دارد زیرا به هویت حرفه شکل می‌دهد و راهنمایی برای کار کردن است (۳).

گاهی اوقات، تصمیم‌های گرفته شده از سوی پرستاران دارای پتانسیل ایجاد منازعات و تضادهای ارزشی بوده که بعضی از این تصمیم‌ها منجر به ایجاد سوالات پیچیده‌ی اخلاقی می‌شود؛ برای پاسخگویی به این سوالات با روش مؤثر، درک ارزش‌های حرفه‌ای بسیار مهم و حیاتی است (۱).

علاوه بر این، برای پرستاران لازم است که در جایگاه‌های مختلف ارائه‌ی خدمت، فعالیت‌های خود را بر اساس ارزش‌های مشترکی بنا نهند که بیانگر تعهد و التزام آن‌ها به جامعه و حرفه‌ی پرستاری باشد. این اهداف و ارزش‌های مشترک می‌توانند در قالب کدهای اخلاق حرفه‌ای به‌عنوان منبعی جهت تصمیم‌گیری و عملکرد اخلاقی پرستاران قرار گیرند (۴). این کدها در بردارنده‌ی وظایف پرستاران، استانداردهای اخلاقی حرفه‌ی پرستاری، تعهد حرفه نسبت به جامعه و به‌عنوان راهنمای اخلاق عملکردی و ارزش‌های مشترک پرستاران معرفی شده‌اند (۶). انجمن پرستاری آمریکا کدهای اخلاقی پرستاران را در قالب ۹ جمله بیان می‌دارد که ۳ جمله‌ی اول به‌طور مستقیم در ارتباط با مراقبت از بیمار، ارائه‌ی حمایت، احترام، محافظت و شفقت نسبت به بیمار، ۳ جمله‌ی بعد در بردارنده‌ی وظایف و مسئولیت پرستار نسبت به بیمار، مشارکت در پیشرفت و توسعه‌ی محیط کاری به منظور ارتقا مراقبت سلامتی و ۳ جمله‌ی آخر در مورد مشارکت در ارتقای حرفه‌ی پرستاری، همکاری با سایر حرفه‌های حوزه‌ی سلامت و مسئولیت‌پذیری است (۷). بنابراین، ۵ اصل ارزش حرفه‌ای پرستاری طبق نظر این انجمن عبارتند از: حفظ شأن و کرامت انسانی، راستی و درستی، خودمختاری، عدالت اجتماعی و نوع‌دوستی (۸).

ارتقاء ارزش‌های حرفه‌ای یک جنبه‌ی مهم در آموزش پرستاری است. فرایند اجتماعی شدن در آموزش پرستاری شامل اصلاح ارزش‌های فردی و درونی‌سازی ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری است (۷). به‌منظور دستیابی و درونی‌سازی ارزش‌های حرفه‌ای و سپس اجتماعی شدن حرفه، دانشجویان پرستاری باید مهارت‌ها و دانش را در ابعاد شناختی، روانی - حرکتی و عاطفی یاد بگیرند (۸). این مهارت‌ها از طریق آموزش و تجارب بالینی و فردی اصلاح شده و توسعه می‌یابند. Day و همکاران بیان کردند که دانشجویان در طی

سال تحصیلی ۹۳-۹۲ بودند. لازم به ذکر است که دانشکده‌ی پرستاری سیرجان به دلیل نداشتن دانشجوی پرستاری نیم‌سال آخر از این مطالعه حذف شد. به منظور بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به ارزش‌های حرفه‌ای از پرسشنامه‌ای دو قسمتی استفاده شد که قسمت اول در برگیرنده‌ی ویژگی‌های دموگرافیک دانشجویان که حاوی سوالات باز پاسخ در مورد سن، جنس، وضعیت تأهل، علت انتخاب رشته‌ی پرستاری و دانشکده‌ی محل تحصیل بود. در قسمت دوم از ابزار بازنگری شده‌ی ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری (NNPVS-R: Nurses Professional Values Scale - Revised Survey Tool) استفاده شد که شامل ۲۶ مؤلفه بر طبق کدهای اخلاق حرفه‌ای انجمن پرستاری آمریکا و متشکل از پنج بعد است. این ابعاد شامل ابعاد مراقبت (۹ گویه)، عمل‌گرایی (۵ گویه)، اعتماد (۵ گویه)، حرفه‌ای شدن (۴ گویه) و عدالت (۳ گویه) هستند. گزینه‌ها براساس مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت بیان شدند، به این صورت که گزینه‌ی بی‌اهمیت نمره‌ی ۱، کم اهمیت نمره‌ی ۲، نسبتاً مهم نمره‌ی ۳، مهم نمره‌ی ۴ و گزینه‌ی بسیار مهم نمره‌ی ۵ را به خود اختصاص می‌دهند. محدوده‌ی نمرات از ۱۳۰-۲۶ بوده و نمره‌ی بالاتر نشان‌دهنده‌ی آشنایی بیشتر دانشجویان با ارزش‌های حرفه‌ای است. این ابزار استاندارد به‌منظور اندازه‌گیری ارزش‌های حرفه‌ای توسط Schank و Weis طراحی و استاندارد شده است و با توجه به مطالعات آن‌ها از روایی و پایایی لازم برخوردار است (آلفای کرونباخ ۰/۹۲). هم‌چنین، پایایی این ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در مطالعه‌ی پایلوت که در دانشگاه علوم پزشکی تبریز انجام شده است، ۰/۹۱ گزارش شده بود (۱۰).

بعد از تصویب طرح در معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بم، پرسشنامه‌ها با هماهنگی و کسب اجازه از مربیان کارورزی دانشجویان دانشکده‌های ذکر شده در اختیار دانشجویان قرار داده شد. قبل از تکمیل پرسشنامه‌ها اهداف

دوره‌ی ۴ ساله‌ی پرستاری باید به‌سوی ایجاد تصویر حرفه‌ای از پرستاری سوق داده شوند؛ در این بین مربیان پرستاری نقش مهمی دارند. در حقیقت، مربیان با نشان دادن تعهدشان نسبت به پرستاری، نقش پرستار و ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری نقش بسزایی در شکل‌گیری و التزام به تعهد نسبت به این ارزش‌ها در دانشجویان دارند (۹).

تازه‌فارغ‌التحصیلان وارده به محیط کار بالین باید برای درگیر شدن در مهارت‌های پیچیده‌ی تفکر انتقادی آماده باشند و مهارت‌های اجتماعی شدن را هم‌زمان با پیشرفت‌های متعدد در تکنولوژی و مسئولیت‌هایی که از آن‌ها در حرفه‌ی پرستاری انتظار می‌رود، بهبود بخشند. از آنجایی که رفتار هر فرد توسط عقاید، ارزش‌ها و اصول فردی هدایت می‌شوند، مهم است که ارزش‌های پرستاری ارزشیابی شوند؛ چراکه پرستاری توسط اخلاقیات فردی و احساس مسئولیت نسبت به بیمار عملی می‌شود (۴). از آنجایی که دانشجویان سال آخر پرستاری، پرستاران بالین آینده هستند مهم است که چگونگی مدیریت مراقبت و صلاحیت بالینی آن‌ها با توجه به درک آن‌ها از ارزش‌های حرفه‌ای بررسی شود. با توجه به اهمیت ارزش‌های حرفه‌ای در پرستاری و این‌که با بررسی درک دانشجویان از این ارزش‌ها می‌توان اطلاعات مفیدی در مورد نحوه‌ی اجرای ارزش‌ها در بالین و ارائه‌ی راهکارهای مؤثر برای عملی شدن این ارزش‌ها به‌دست آورد، هدف از این مطالعه بررسی و مقایسه‌ی دیدگاه دانشجویان نیم‌سال آخر کارشناسی پرستاری دانشکده‌های پرستاری استان کرمان (کرمان، بم، رفسنجان، جیرفت و زرنند) نسبت به ارزش‌های حرفه‌ی پرستاری است.

روش کار

این مطالعه نوعی مطالعه‌ی توصیفی - مقطعی است. جامعه‌ی مورد مطالعه کلیه‌ی دانشجویان پرستاری نیم‌سال آخر دوره‌ی کارشناسی پیوسته (ترم هشتم) دانشکده‌های پرستاری استان کرمان شامل کرمان، بم، جیرفت، رفسنجان و زرنند در

دانشکده‌ی پرستاری زرنده ۱۷/۸ درصد و دانشکده‌ی پرستاری جیرفت ۱۶/۴ درصد مشغول به تحصیل بودند. ۶۹/۱ درصد از دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه مونث، ۷۷/۶ درصد مجرد و میانگین سنی آن‌ها $22/14 \pm 1/87$ بود. علاقه و قبول شدن در کنکور سراسری با فراوانی مساوی (۳۸/۲ درصد) از مهم‌ترین علل ورود دانشجویان به رشته‌ی پرستاری گزارش شد.

با توجه به جدول شماره‌ی ۱ دانشجویان دانشکده‌های مورد بررسی بیش‌ترین میانگین نمره را به بعد مراقبت و کم‌ترین میانگین نمره را به عدالت اختصاص داده‌اند. میانگین کل نمره‌ی پنج بعد ارزش حرفه‌ای نیز در دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری کرمان نسبت به سایر دانشکده‌ها بیش‌تر است، به طوری که P آزمون Mann-Whitney U نشان‌دهنده‌ی ارتباط معنی‌دار بین نمره‌ی ارزش حرفه‌ای و شهر محل تحصیل است ($P=0/003$). به این معنی که نمره‌ی ارزش حرفه‌ای دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری کرمان و سپس رفسنجان نسبت به دانشجویان بقیه‌ی دانشکده‌های استان کرمان بیش‌تر است.

مطالعه برای دانشجویان توضیح و در مورد محرمانه بودن پاسخ‌ها به آن‌ها اطمینان داده شد. شرکت در مطالعه اختیاری و بر اساس تمایل دانشجو به تکمیل پرسشنامه بود. داده‌ها بعد از گردآوری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ویرایش ۱۸ تجزیه و تحلیل شد. برای توصیف متغیرهای کمی از میانگین و انحراف معیار و برای توصیف متغیرهای کیفی از تعداد و درصد فراوانی استفاده شد. به منظور بررسی ارتباط متغیرهای کمی ویژگی‌های دموگرافیک با ابعاد ارزش‌های حرفه‌ای با توجه به این‌که توزیع غیرنرمال این داده‌ها با استفاده از تست Kolmogorov - Smirnov ($P>0/05$) از ضریب همبستگی Spearman و برای بررسی ارتباط متغیرهای کیفی با ابعاد ارزش‌های حرفه‌ای از آزمون ناپارامتریک Mann-Whitney U با سطح معنی‌داری ($P<0/05$) استفاده شد.

نتایج

از ۱۵۲ دانشجوی پرستاری شرکت‌کننده در این مطالعه، ۲۸/۹ درصد آن‌ها در دانشکده‌ی پرستاری کرمان، دانشکده‌ی پرستاری بم و رفسنجان با فراوانی یکسان ۱۸/۴ درصد،

جدول شماره‌ی ۱- تعیین ارزش‌های حرفه‌ای از دیدگاه دانشجویان دانشکده‌های پرستاری استان کرمان

انحراف معیار ±	انحراف معیار ±	انحراف معیار ±	انحراف معیار ±	انحراف معیار ±	انحراف معیار ±	ابعاد ارزش حرفه‌ای دانشکده‌ی پرستاری
میانگین پنج بعد	میانگین بعد عدالت	میانگین بعد حرفه‌ای شدن	معیار ± میانگین بعد اعتماد	میانگین بعد عمل‌گرایی	میانگین بعد مراقبت	
۱۱۶/۱±۱۰/۹۸	۱۳/۷۵±۱/۳۴	۱۸/۳۲±۲/۲۱	۲۲/۵۹±۲/۱۴	۲۲/۱۳±۲/۳۳	۳۹/۳۱±۳/۹۱	کرمان
۱۰۳/۳۶±۱۳/۸۱	۱۲/۰۷±۲/۱۷	۱۶/۱۲±۲/۵۸	۱۹/۶۴±۳/۰۸	۱۹/۳۲±۲/۶۱	۳۶/۲۱±۵/۶۶	بم
۱۰۹/۲۵±۱۱/۰۷	۱۲/۱۵±۲/۱۱	۱۶/۴۸±۲/۳۱	۲۱/۲۲±۲/۱۸	۲۱/۶۶±۲/۶۱	۳۷/۷۴±۴/۴۸	زرنده
۱۰۶/۹۶±۱۲/۶۹	۱۲/۶±۲/۰۴	۱۶/۱۲±۲/۵	۲۱/۸±۲/۲۹	۱۹/۴۸±۳/۴	۳۶/۹۶±۴/۸۴	جیرفت
۱۱۳/۱۳±۱۰/۵۶	۱۲/۸۳±۱/۹۸	۱۷/۶±۲/۱۶	۲۱/۹۸±۲/۳۱	۲۱/۹۴±۲/۷۱	۳۸/۷۸±۴/۱۲	رفسنجان
۱۰۹/۷۶±۱۱/۸۲	۱۲/۶۸±۱/۹۲	۱۶/۹۲±۲/۳۵	۲۱/۴۴±۲/۴	۲۰/۹±۲/۷۳	۳۷/۸±۴/۶	کل

با افزایش سن، میانگین نمره‌ی هر یک از ابعاد ارزش حرفه‌ای کاهش می‌یابد (جدول شماره‌ی ۲).

آزمون ضریب همبستگی Spearman (با توجه به نرمال نبودن متغیرها) نشان‌دهنده‌ی این است که ارتباط منفی معنی‌دار بین سن و ابعاد ارزش حرفه‌ای است؛ به این معنی که

بین وضعیت تأهل با نمره‌ی ارزش‌های حرفه‌ای ارتباط آماری وجود نداشت ($P=0/452$). همچنین، بین علل ورود به رشته‌ی پرستاری و نمره‌ی ابعاد ارزش حرفه‌ای ارتباطی دیده نشد ($P=0/055$) ولی میانگین نمره‌ی ارزش حرفه‌ای کسانی که به علت علاقه به این رشته وارد شده‌اند از بقیه بیش‌تر بود.

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد که از دیدگاه دانشجویان با اهمیت‌ترین بعد ارزش حرفه‌ای «بعد مراقبت» است. این یافته مطابق با یافته‌ی سایر تحقیقات است (۱۲، ۱۱، ۷، ۲). Watson و Smith معتقدند که مراقبت قلب پرستاری بالینی و یک جزء ضروری از مراقبت پرستاری جامع‌نگر است (۱۳). انجمن ملی پرستاری نیز از این اصلحیه که برنامه‌ی درسی آموزش پرستاری باید مراقبت‌محور باشد، حمایت می‌کند (۱۴). علاوه بر این، یکی از مهم‌ترین کدهای اخلاق پرستاری مراقبت از بیمار است. از پرستاران انتظار می‌رود که رفتاری توأم با احترام و بدون پیش‌داوری نسبت به بیمار داشته باشند (۷). آموزش پرستاری اغلب دانشجویان پرستاری را برای ارتقاء رویکردهای انسان‌گرایانه و جامع‌نگر نسبت به بیماران و خانواده‌ی آن‌ها ترغیب و راهنمایی کرده و بر مراقبت پرستاری بالینی به‌عنوان مسؤلیت اولیه‌ی پرستاری تأکید می‌کند (۱۴). نتایج حاصل از این تحقیق نیز از این ادعا حمایت می‌کند. باوجود اهمیت این بعد، تنها (۳۷/۸) درصد دانشجویان بعد مراقبت را به‌عنوان اولویت ابعاد ارزش حرفه‌ای در نظر گرفته‌اند. در مطالعه‌ی حسینی و همکاران دانشجویان بعد مراقبت را در رتبه‌ی سوم اولویت‌بندی کرده بودند (۱۵). از جمله عوامل دخیل در ارائه‌ی چنین نتایجی می‌توان به کارایی و برآیند برنامه‌های آموزشی پرستاری اشاره کرد. تدریس محتویات آموزشی اخلاق پرستاری برای ایجاد حساسیت در امر مراقبت از بیمار، همچنین، فراهم‌سازی مراقبت ایمن و با صلاحیت در طی کار بالین دانشجویان در

جدول شماره‌ی ۲- ارتباط بین متغیر سن و ابعاد ارزش

حرفه‌ای

ابعاد ارزش حرفه‌ای	ضریب همبستگی	P
مراقبت	-۰/۱۵۹	۰/۰۵
عمل‌گرایی	-۰/۲۲۹	۰/۰۰۵
اعتماد	-۰/۲۱۳	۰/۰۰۸
حرفه‌ای شدن	-۰/۲۱۹	۰/۰۰۷
عدالت	-۰/۱۹	۰/۰۱
کل (ارزش حرفه‌ای)	-۰/۲۰۳	۰/۰۰۱

آزمون Mann-Whitney U (با توجه به نرمال نبودن متغیرها) نشان داد که ارتباط معنی‌داری بین جنسیت و بعد مراقبت وجود ندارد ($P=0/054$) ولی بین جنسیت و نمره‌ی سایر ابعاد ارزش حرفه‌ای ارتباط معنی‌دار بوده ($P<0/05$) و میانگین نمره‌ی زنان بیش‌تر از مردان بود (جدول شماره‌ی ۳).

جدول شماره‌ی ۳- ارتباط بین جنسیت و ابعاد ارزش حرفه‌ای

P-value	جنسیت		ابعاد ارزش حرفه‌ای	
	زن	مرد	میانگین	انحراف معیار
۰/۰۵۴	۳۸/۰۷	۳۶/۴۴	میانگین	مراقبت
	۵/۱۸	۳/۷۱	انحراف معیار	
۰/۰۱	۲۰/۲	۱۹/۰۴	میانگین	عمل‌گرایی
	۳/۲۱	۲/۶۱	انحراف معیار	
۰/۰۴	۲۱/۲۱	۱۹/۸۹	میانگین	اعتماد
	۲/۸۴	۲/۹	انحراف معیار	
۰/۰۰۷	۱۶/۵۹	۱۵/۵۵	میانگین	حرفه‌ای شدن
	۲/۵۸	۲/۳۲	انحراف معیار	
۰/۰۰۶	۱۲/۷۳	۱۱/۷۸	میانگین	عدالت
	۲/۱	۲/۰۶	انحراف معیار	
۰/۰۰۵	۱۰۸/۸۱	۱۰۲/۷۲	میانگین	کل (ارزش حرفه‌ای)
	۱۳/۲۵	۹/۷۹	انحراف معیار	

طول برنامه‌ی آموزش پرستاری تعریف شده است اما انتقال موفق این ارزش به دانشجویان نیاز به بررسی‌های مداوم و منظم دارد (۱۶). با در نظر گرفتن این موضوع که واحد درسی اخلاق پرستاری از برنامه‌ی درسی دوره‌ی کارشناسی حذف و دانشجویان در درس اصول و فنون پرستاری با چند مبحث جزئی اخلاق و ارزش‌های حرفه‌ای در یک تا دو جلسه‌ی دو ساعته آشنا می‌شوند؛ بنابراین، این احتمال وجود دارد که دانشجویان از اهمیت ابعاد ارزش حرفه‌ای از جمله مراقبت اطلاع چندانی نداشته باشند. به‌علاوه، در مطالعه‌ی پوربندینی و همکاران عواملی چون صداقت و راستگویی، صبر، عدالت جویی و وجدان کاری لازمه‌ی شخصیتی پرستار برای مراقبت از بیمار است (۱۷)، به این معنی که خصوصیات ذاتی، فردی، و شخصیتی دانشجویان نیز در نحوه‌ی اولویت‌بندی دانشجویان در مورد این بعد از ارزش‌های حرفه‌ای دخیل است.

نتایج هم‌چنین، نشان داد که دانشجویان اهمیت کم‌تری به «بعد عدالت» قائل شده و این بعد را در رتبه‌ی پنجم و آخر اهمیت قرار داده بودند. این یافته با مطالعه‌ی Rassin نیز هم‌خوانی دارد (۱۸). این بعد بیانگر این است که پرستار با افرادی که در رتبه‌های گوناگون اجتماعی قرار دارند به یک چشم نگاه کند و بدون داشتن تعصبات و پیش‌داوری‌های شخصی به بیماران در دریافت درمان کمک کند و متناسب با نیازهای آنان به ارائه‌ی منابع و سرویس‌های خدماتی - بهداشتی بپردازد (۱۹). نتایج مطالعه‌ای که تغییر در ارزش‌های حرفه‌ای دانشجویان پرستاری را در طی سال‌های ۲۰۰۵-۱۹۸۳ بررسی کرده بود، نشان داد که گذر زمان بر روی ارزش‌هایی هم‌چون عدالت و نوع‌دوستی مؤثر است و دانشجویان در حال حاضر ارزش کم‌تری نسبت به این ابعاد قائل شده و در مقابل بعد اعتماد (صداقت با بیمار) ارزش بیش‌تری دارد (۲۰). در مطالعه‌ی پروان و حسینی دانشجویان پرستاری سه دانشگاه علوم پزشکی تپ یک اصفهان، شیراز و تبریز بعد اعتماد و عدالت را به‌ترتیب در اولین و دومین

رتبه‌ی اولویت‌بندی ارزش‌های حرفه‌ای قرار داده بودند (۲۱). در مطالعه‌ی فعلی نیز دانشجویان بعد اعتماد را در رتبه‌ی دوم و عدالت را در رتبه‌ی پنجم از نظر اهمیت رتبه‌بندی کرده بودند. این امر احتمالاً نشان‌دهنده‌ی این است که امروزه دانشجویان ملاحظات و تمایلات اجتماعی موجود در جامعه (ملاحظات اقتصادی، شغلی، نحوه‌ی اجرا (عمل‌گرایی)) را در رتبه‌بندی ابعاد ارزش‌های حرفه‌ای پرستاری بر اساس اهمیت دخیل دانسته‌اند. این استدلال نیز در مطالعه‌ی Rassin و هم‌چنین، Hendel و همکاران اشاره شده است (۱۸، ۱۵).

در بررسی ارتباط بین میانگین نمره‌ی هر یک از ابعاد ارزش‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های دموگرافیک تفاوت معنی‌دار آماری بین میانگین نمره‌ی بعد مراقبت و جنسیت دیده نشد اما بین نمره‌ی سایر ابعاد عدالت، عمل‌گرایی، حرفه‌ای شدن و اعتماد با جنسیت ارتباط معنی‌داری مشاهده شد و در تمام ابعاد، میانگین نمره‌ی دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر بالاتر بود. در مطالعه‌ی Cady و Martin و همکاران بین میانگین نمره‌ی ابعاد مراقبت و عدالت و در مطالعه‌ی پروان و حسینی بین میانگین نمره‌ی هر یک از ابعاد ارزش حرفه‌ای با توجه به جنسیت تفاوتی وجود نداشت اما میانگین نمره‌ی دانشجویان دختر نیز در این دو بعد نسبت به دانشجویان پسر بالاتر بود (۲۲، ۲۳). با توجه به این‌که مراقبت مسؤلیت اولیه‌ی پرستاری است قابل انتظار است که ارزش این بعد بین دانشجویان دختر و پسر تفاوتی نداشته باشد اما در سایر ابعاد خصوصیات فردی دانشجویان دختر و پسر در ارزش‌گذاری ابعاد دخیل بوده است. Wilson یک رویکرد برای حل تضادهای موجود در ارزش‌گذاری ابعاد حرفه‌ای بین دانشجویان پسر و دختر ارائه داده است که استفاده از تجارب یادگیری به‌صورت مشارکتی با هم‌گروهی‌ای که این گروه‌ها متشکل از دانشجویان پسر و دختر باشند می‌تواند در همسان‌سازی ارزش‌ها کمک‌کننده باشد (۲۳).

در مطالعه‌ی حاضر بین نمره‌ی ابعاد ارزش حرفه‌ای و

حرفه‌ای بالاتری داشتند. این یافته با مطالعه‌ی Bang و همکاران هم‌خوانی دارد (۲۶). درک و تصور دانشجویان از پرستاری، نقش‌ها و ارزش‌های حرفه‌ای آن بر اساس خصوصیات، ارزش‌ها و ترجیحات فردی متفاوت است. علاوه بر این، استعداد و علاقه‌ی دانشجویان نیز از عوامل مهمی هستند که باعث می‌شود وی جنبه‌های خاصی از پرستاری را انتخاب کرده و درک وی از ارزش‌های حرفه‌ای را تحت تاثیر قرار دهد. علاقه‌ی دانشجویان به درک پرستاری و ارزش‌هایش می‌تواند بر هدف تحصیل و دیدگاه آن‌ها در مورد نقش و ارزش‌های ایده‌آل پرستاری تاثیر گذارد (۲۷). با توجه به توضیحات ارائه‌شده امری واضح به نظر می‌رسد که دانشجویانی که به دلیل علاقه حرفه‌ی پرستاری را انتخاب می‌کنند نسبت به ارزش‌های حرفه‌ای درک بالاتری داشته باشند.

در بین دانشکده‌های پرستاری مورد مطالعه دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری کرمان و سپس دانشجویان پرستاری رفسنجان نمره‌ی بالاتری در ابعاد ارزش حرفه‌ای نسبت به سایر دانشکده‌ها داشتند. با توجه به این‌که دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بر اساس سطح‌بندی خدمات آموزشی به ۳ دسته‌ی اصلی تیپ یک تا سه رتبه‌بندی می‌شوند و دانشگاه‌های تیپ یک از نظر سطح خدمات آموزشی در بالاترین موقعیت قرار دارند نتایج حاصل قابل انتظار است.

از جمله محدودیت‌های این مطالعه این بود که با توجه به این‌که دانشجویان نیم‌سال آخر در محیط بیمارستان مشغول گذراندن واحدهای درسی خود هستند و سعی شد حتی الامکان پرسشنامه‌ها در زمان استراحت دانشجویان در اختیار آن‌ها گذارده شود با این وجود مشغله‌ها و استرس‌های محیط کارورزی می‌تواند بر نحوه‌ی پاسخگویی و تکمیل دقیق پرسشنامه‌ها توسط دانشجویان و نتایج تاثیرگذار بوده باشد.

نتیجه‌گیری

محیط مراقبتی امروز نیاز به پرستاران حرفه‌ای دارد که توانایی مدیریت تضادهای اخلاقی پیچیده را داشته باشد. آگاهی دانشکده‌ها و دانشجویان در مورد نیاز به ارزش‌های

وضعیت تأهل ارتباط آماری معنی‌داری وجود نداشت که با مطالعه‌ی پروان و حسینی مطابقت دارد (۲۱) اما در مطالعه‌ی Martin و همکاران، دانشجویان طلاق گرفته نسبت به دانشجویان متأهل نمره‌ی بالاتری به بعد اعتماد (۲۳) و در مطالعه‌ی Lin و همکاران دانشجویان ازدواج کرده میانگین نمره‌ی بالاتری در بعد مراقبت نسبت به دانشجویان مجرد داشتند (۱۲). با مقایسه‌ی مطالعه‌ی انجام شده با سایر مطالعات به نظر می‌رسد که ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی هر جامعه مثل وضعیت تأهل در نمره‌دهی ابعاد ارزش‌های حرفه‌ای و رتبه‌بندی آن‌ها می‌تواند مؤثر باشد چرا که Rokeach و Ball - Rokeach معتقد است که ارزش‌ها بر اساس محیط فرهنگی، سطح اجتماعی و آموزشی و شخصیت افراد متفاوت است (۲۴).

بین سن و نمره‌ی ابعاد ارزش حرفه‌ای ارتباط منفی آماری معنی‌داری دیده شد. به طوری که با افزایش سن میانگین نمرات این ابعاد کاهش می‌یابد. در مطالعه‌ی Martin و همکاران بین نمرات دانشجویان در مورد ارزش‌های حرفه‌ای با سن تفاوت معنی‌داری وجود نداشت (۲۳)؛ اما در مطالعه‌ی Kubsch و همکاران نمرات ارزش حرفه‌ای در پرستاران بالاتر از ۶۰ سال بیش‌تر بود (۲۵). به نظر می‌رسد که با افزایش سن و برخی موارد مانند سابقه‌ی کار و فعالیت‌های بالینی و حتی غیر بالینی در زمینه‌ی پرستاری، عوامل محیطی و بار کاری بخشی که فرد در آن کار می‌کند و میزان اوقات فراغت فرد بر دیدگاه ارزشی فرد در ابعاد ارزش حرفه‌ای تأثیرگذار باشد. با توجه به این‌که در این مطالعه، محدوده‌ی سنی دانشجویان ۲۱-۳۵ سال است و تجربه‌ی کاری دانشجویان محدود به دوره‌های کارورزی و کارآموزی است می‌توان چنین در نظر گرفت که عوامل محیطی، الگوپذیری از سایر افراد حرفه‌ای و آموزش‌های آشکار و پنهان بر دیدگاه ارزش حرفه‌ای دانشجویان تأثیرگذار باشد.

در این مطالعه دانشجویانی که به دلیل علاقه وارد رشته‌ی پرستاری شده بودند نسبت به سایر دانشجویان نمره‌ی ارزش

منابع

- 1- Hayes TL. An exploration of professional values held by baccalaureate and associate degree nursing students [dissertation]. Florida(USA). Florida State University School of Nursing; 2006.
- 2- Auvinen J, Suominen T, Leino-KilPi H, Helkama K. The development of moral judgment during nursing education in Finland. *Nurse Educ Today* 2004; 24(7): 538-46.
- 3- Basurto Hoyuelos S, Fraile CL, Weis D, Urien EDL, Elsdon CA, Schank MJ. Nursing Professional values: validation of a scale in a Spanish context. *Nurse Educ Today* 2010; 30(2): 107-12.
- 4- Wagner P, Hendrich J, Moseley G, Hudson V. Defining medical professionalism: a qualitative study. *Med Educ* 2007; 41(3): 288-94.
- 5- Elfrink V, Lutz EM. American Association of Colleges of Nursing essential values: national study of faculty perceptions, practices, and plans. *J Prof Nurs* 1991; 7(4): 239-45.
- 6- Numminen OH, Leino-KilPi H, van der Arend A, Katajisto J. Nurse educators' teaching of codes of ethics. *Nurse Educ Today* 2010; 30(2): 124-31.
- 7- Clark DK. Professional values: a study of education and experience in nursing students and nurses [dissertation]. Minnesota(USA). Capella University; 2009.
- 8- Fahrenwald NL, Bassett SD, Tschetter L, Carson PP, White L, Winterboer VJ. Teaching core nursing values. *J Prof Nurs* 2005; 21(1): 46-51.
- 9- Day RA, Field PA, Campbell IE, Reutter L. Students' evolving beliefs about nursing: from entry to graduation in a four-year baccalaureate programme. *Nurse Educ Today* 2005; 25(8): 636-43.
- 10- Parvan K, Hoseini F, Zamanzadeh V. Professional values from nursing students' perspective in Tabriz University of Medical Sciences: a pilot study. *Iran J Nurs* 2012; 25(26): 28-41. [in Persian]
- 11- Lui MHL, Lam LW, Lee IF, Chien WT, Chau JP, IP WY. Professional nursing values among baccalaureate nursing students in Hong Kong. *Nurse Educ Today* 2008; 28(1): 108-14.
- 12- Lin Y-H, Wang LS, Yarbrough S, Alfred D, Martin P. Changes in Taiwanese nursing student

حرفه‌ای قوی برای آمادگی در زمینه‌ی مدیریت مراقبت از بیمار بر اساس روش‌های اخلاقی و حرفه‌ای ضروری است. در این مطالعه دانشجویان ابعاد مراقبت، اعتماد، عمل‌گرایی، حرفه‌ای شدن و عدالت را به ترتیب در بیش‌ترین و کم‌ترین اولویت طبقه‌بندی کردند. این اولویت‌بندی می‌تواند برای دانشکده‌های پرستاری در فهم تفاوت دیدگاه دانشجویان در فرایند آموزش پرستاری به‌عنوان یک فرد حرفه‌ای و استفاده از استراتژی‌ها و شیوه‌های آموزشی مناسب برای ابقاء و ارتقاء ارزش‌های حرفه‌ای ضروری مؤثر باشد.

بنابراین، نیاز است که تدبیری به کار رود که دانشجویان بیش از پیش با ابعاد ارزش حرفه‌ای آشنا شده و بتوانند به درونی‌سازی این ارزش‌ها و اجرای اقدامات پرستاری بر اساس این ارزش‌ها ترغیب شده و هم‌چنین، بتوانند در ارزش‌گذاری تمامی ابعاد ارزش حرفه‌ای توانمند شوند. در این صورت، پیشنهاد می‌شود که در برنامه‌ی آموزش پرستاری، آموزش بر اساس ارزش‌ها باشد و از روش‌های مختلف برای یاددهی این ارزش‌ها براساس سبک یادگیری دانشجویان استفاده شود. هم‌چنین، پیشنهاد می‌شود که با انجام یک مطالعه‌ی طولی ارزش‌های دانشجویان پرستاری به هنگام ورود به رشته‌ی پرستاری و هنگام فارغ‌التحصیل شدن آن‌ها مورد ارزشیابی قرار گیرند. چنین مطالعه‌ای می‌تواند اطلاعات بیش‌تری در مورد فرایند تکاملی ارزش‌های حرفه‌ای دانشجویان در طی یک برنامه‌ی رسمی پرستاری فراهم کند.

تشکر و قدردانی

این مقاله، حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی بم است. بدین‌وسیله مجریان طرح از مسئولان، مربیان و دانشجویان پرستاری دانشکده‌های پرستاری کرمان، بم، جیرفت، رفسنجان و زرنند کمال قدردانی و تشکر را دارند.

- 21- Parvan k Zv, Hosseini f. Assessment of professional values among Iranian nursing students graduating in universities with different norms of educational services. *Thrita J Med Sci* 2012; 1(2): 37-43.
- 22- Cady PA. An analysis of moral judgment in registered nurses: principled reasoning versus caring values [dissertation]. Boston(USA). Boston College ;1991.
- 23- Martin P, Yarbrough S, Alfred D. Professional values held by baccalaureate and associate degree nursing students. *J Nurs Scholarsh* 2003; 35(3): 291-6
- 24- Rokeach M, Ball-Rokeach SJ. Stability and change in American value priorities, 1968–1981. *Am Psychol* 1989; 44(5): 775- 84.
- 25- Kubsch S, Hansen G, Huyser-Eatwell V. Professional values: the case for RN-BSN completion education. *J Contin Educ Nurs* 2008; 39(8): 375-84.
- 26- Bang KS, Kang JH, Jun MH, et al. Professional values in Korean undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today* 2011; 31(1): 72-5.
- 27- Manninen E. Changes in nursing students' perceptions of nursing as they progress through their education. *J Adv Nurs* 1998; 27(2): 390-8.
- values during the educational experience. *Nurs Ethics* 2010; 17(5): 646-54.
- 13- Watson J, Smith MC. Caring science and the science of unitary human beings: a trans-theoretical discourse for nursing knowledge development. *J Adv Nurs* 2002; 37(5): 452-61.
- 14- Wu LM, Chin CC, Chen CH. Evaluation of a caring education Program for Taiwanese nursing students: a quasi-experiment with before and after comparison. *Nurse Educ Today* 2009; 29(8): 873-8.
- 15- Hendel T, Eshel N, Traister L, Galon V. Readiness for future managerial leadership roles: nursing students' perceived importance of organizational values. *J Prof Nurs* 2006; 22(6): 339-46.
- 16- Park M, Kjervik D, Crandell J, Oermann MH. The relationship of ethics education to moral sensitivity and moral reasoning skills of nursing students. *Nurs Ethics* 2012; 19(4): 568-80.
- 17- Pourbandbani M, Sadeghi R, Salsali M, Borhani F. Effective factors on active participation of clinical nurses to solution of ethical issues: master nursing students' perspective. *Urmia J Nurse Midwife* 2012; 11(1): 42-50. [in Persian]
- 18- Michal Rassin RN. Values grading among nursing students—differences between the ethnic groups. *Nurse Educ Today* 2010; 30(5): 458-63.
- 19- Berndt J. The ethics of simulated nursing clinical experiences. *Teach Learn Nurs* 2010; 5(4): 160-3.
- 20- Johnson M, Haigh C, Yates-Bolton N. Valuing of altruism and honesty in nursing students: a two-decade replication study. *J Adv Nurs* 2007; 57(4): 366-74.

Professional values from nursing students' perspective in Kerman province: a descriptive study

Azam Pourama^{*1}, Mansoureh Azizzadeh Forouzi², Azar Asadabadi³

¹Mentor, Faculty of Nursing and Midwifery, Bam University of Medical Sciences, Bam, Iran;

²Mentor, Faculty of Nursing and Midwifery, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran;

³MSc, Department of Statistics and Epidemiology, Faculty of Public Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran.

Abstract

Values in the nursing profession improve the quality of patient care and enhance job satisfaction among nurses. Therefore, promoting professional nursing values is an important aspect of nursing education. The purpose of the present study was to evaluate the professional values among nursing students in their last semester in nursing schools across Kerman province.

A total of 152 students in their last semester in five schools of nursing across Kerman province (cities of Kerman, Bam, Jiroft, Zarand and Rafsanjan) participated in this cross-sectional study. Data were collected using a two-part questionnaire that included demographic variables and Nursing Professional Values Scale - Revised (NPVS-R) in five dimensions (caring, activism, trust, professionalism and justice). The reliability of the questionnaire using Cronbach's alpha coefficient was calculated at 0.91. Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential non-parametric statistical tests (Mann-Whitney and Spearman's rho correlation coefficient) in SPSS 18.

Of the five dimensions of professional values, the highest mean score (37.8 ± 4.6) pertained to the caring dimension and the lowest mean score (12.68 ± 1.92) was related to the justice dimension. There was a significant negative correlation between age and professional values ($r = -0.02$, $P = 0.01$). Results of the Mann-Whitney test showed a statistically significant difference between the mean scores of the justice, activism, trust and professionalism dimensions and sex ($P < 0.05$) and between the total mean score of professional values and the place of education ($P = 0.003$).

From the perspective of students, the dimensions of professional values were prioritized in the following order: caring, trust, activism, professionalism and justice. Nevertheless, the majority of students were not aware of the importance of some dimensions of professional values. Therefore, appropriate planning and teaching methods and strategies are required to enhance all dimensions of professional values.

Keywords: nursing student, professional values, nursing profession

*Email: azamporama@gmail.com